

COMUNICAT:

Aturem el Concordat!

Avui es compleixen 40 anys dels acords concordataris¹ entre l'Estat Espanyol i la Santa Seu. Quaranta anys d'una injustícia que permet a l'Església catòlica gaudir d'uns privilegis econòmics, jurídics i en matèria d'ensenyament i cultura insòlits a aquestes alçades del segle XXI en un Estat aconfessional.

El 3 de gener de 1979 es formalitzaven quatre acords concordataris en matèria jurídica, econòmica, educativa i cultural, i sobre les forces armades. No sortien del no-res. Aquests acords es van basar en el concordat de 1953 signat entre la Santa Seu i el règim franquista, pel qual, a canvi de la capacitat del Cap d'Estat de nomenar bisbes i arquebisbes - el poder per controlar la jerarquia eclesiàstica-, l'Església rebia amplíssims privilegis en matèria econòmica i fiscal, educativa i de jurisdicció, i el compromís de l'Estat en el manteniment d'aquesta.

No hem d'oblidar les raons de tanta generositat. El règim franquista va arribar al poder amb el suport de bona part de l'Església i la Guerra Civil va esdevenir també una croada per a restituir els privilegis de l'Església, derogats durant la II República. El nacionalcatolicisme es va convertir en un dels pilars de la ideologia franquista i l'Església va esdevenir col·laboradora directa de, controlant la moral i el comportament de la nació a través de l'educació, la cultura i altres aspectes socials.

El Concordat de 1953 permetia al règim legitimar la seva doctrina i presentar-se al món com un Estat cristià i compromès amb els valors occidentals just en un moment en que es volia deixar enrere l'aïllacionisme autàrquic, característic de la dècada dels 40.

Però el temps no s'atura, i no van tardar a canviar les coses. Als anys 60 es celebrava a la Santa Seu el Concili Vaticà II, un esdeveniment enfocat a adequar la doctrina catòlica i l'Església als nous temps que s'obrien, en consonància amb les reivindicacions de drets i major llibertat arreu del món reconeixent, per exemple, el principi de llibertat religiosa.

A Espanya, a finals dels anys 60, i sobretot a partir dels 70, també van començar a albirar-s'hi canvis. A la mort del dictador l'any 1975, s'intuïa l'imminent arribada de la democràcia, i els sectors aperturistes del règim franquista ho van tenir clar: si es volia conservar una part important de poder, caldria fer concessions i «democratitzar» certes estructures hereves del franquisme, i l'Església catòlica no en va ser una excepció. L'any 1976 es signava un primer acord entre el Govern espanyol -encara representant a les Corts Franquistes- i la Santa Seu. Fonamentalment, es derogà la potestat del Cap d'Estat en el nomenament dels prelats, el punt més polèmic i dissociat en un Estat modern, i es va prendre el compromís de revisar el concordat de 1953, legitimant així la seva continuïtat en els acords futurs.

¹Un concordat és un acord de col·laboració que signa la Santa Seu amb un Estat i que en regula la relació.
<https://mdlc.iec.cat/results.asp>

Entre 1977 i 1978, i de forma prèvia a l'aprovació de la Constitució, es negociaren simultàniament quatre nous acords en matèria jurídica, econòmica, educativa i d'assumptes culturals, i relativa a les forces armades i al servei militar. Aquests acords invalidaven molts dels articles del vell concordat de 1953, si bé no el derogaven en la seva totalitat. Podríem parlar, per tant, d'una ratificació del marc concordatari sobre la base subscripta el 1953. O més ben dit, d'una actualització de les condicions i els termes tot mantenint bona part dels privilegis de l'Església catòlica.

Alhora, paral·lelament i independentment a la negociació al voltant del concordat, es negociava la Constitució de 1978 a les Corts democràtiques entrants, que va ser ratificada en referèndum i aprovada a finals de desembre de 1978, iniciant la seva vigència només una setmana abans de la signatura d'aquests acords. Convé remarcar que els nous acords concordataris van ser formalment signats el 3 de gener de 1979.

L'aplicació dels acords concordataris 40 anys enrere s'ha mantingut al llarg de tot aquest temps i les conseqüències són ben visibles actualment, en especial pel que fa a les repercussions econòmiques², però també a les ideològiques. Veiem-ho.

En l'acord econòmic trobem un dels privilegis més escandalosos de l'Església: l'exempció fiscal a tota una sèrie d'impostos i s'obre la porta al finançament a través de la casella de la declaració de la renda. Hi ha tot un seguit d'impostos estatals, regionals i municipals -IBI, impost de transmissions i patrimoni, l'impost de societats, l'impost sobre les obres i les exempcions pel que fa a donacions, etc.- que converteixen a l'Església en una autèntica privilegiada.

Es calcula que les exempcions fiscals arribarien a la xifra de 2.000 milions d'euros, segons *Europa Laica*³. Destaquen aquí l'IBI, estalviant-se entre 600 i 700 milions d'euros, i l'ICO, un impost que tot i crear-se gairebé 10 anys després dels acords, el 1987, s'exonerava igualment a l'Església de pagar-lo⁴.

Pel que fa a la recaptació directa a través de l'Estat, es prou coneguda la casella en favor del finançament de l'Església Catòlica. Segons les darreres dades disponibles, el 2014 s'haurien recaptat més de 231 milions d'euros⁵; una xifra gens negligible. Aquests diners no són una aportació extra d'aquells que volen finançar l'Església, com succeeix a Alemanya, sinó que es tracta d'una part dels impostos que es deixen d'ingressar a la caixa comuna, amb una afectació a la totalitat de ciutadans/es per la disminució que suposa als pressupostos generals.

En l'acord relatiu a la jurisprudència s'explicita la llibertat de l'Església per a exercir les seves funcions, especialment la de culte, jurisdicció i magisteri. Destaca el dret que dona a l'assistència religiosa a diversos centres, com presons i hospitals. I malgrat que l'acord tan sols competeix a l'Estat a garantir el dret dels religiosos a exercir la seva funció, altra vegada trobem com el privilegi de l'Església catòlica s'imposa per sobre l'Estat, al ser aquest últim responsable de la seva mantenció. Actualment es calcula que hi ha 140 sacerdots exercint en presons i, segons algunes dades, arribarien a 750

² Les dades aquí representades estan extretes de Delgado, Francisco. Opacidad y financiación de la Iglesia Católica. Informe 2017. Disponible a: <https://laicismo.org/la-religion-es-un-negocio-muy-rentable-opacidad-y-financiacion-de-la-iglesia-catolica-informe-2017/>

⁴ Recentment, un tribunal europeu ha donat la raó a l'Ajuntament de Getafe (Madrid) a l'hora de reclamar a l'Església aquest impost, en relació a una escola religiosa de nova construcció.

⁵ La laïcitat en xifres. Informe Ferrer i Guàrdia 2017.

en hospitals públics. A l'exèrcit passa el mateix: els 82 capellans, 5 vicaris i 1 arquebisbe son sufragats per l'Estat. En total, al voltant de cinquanta milions d'euros.

El darrer acord concordatari relatiu a l'educació i cultura aborda un aspecte altament sensible: l'ensenyament. Si bé no obliga a tots els alumnes a cursar l'assignatura de religió, sí que garanteix el dret a rebre'n a totes les etapes educatives obligatòries. A més, el contingut de l'assignatura i els mestres de religió són decidits per la jerarquia eclesiàstica. I un cop més, sufragats per l'Estat: els 35.000 docents de religió que hi ha actualment costen al voltant de 500 milions. Per altra banda, la conservació i restauració del patrimoni cultural en mans de l'Església també corre a càrrec de l'Estat, uns 600 milions d'euros, mentre que els beneficis de la seva explotació econòmica són ingressats per la Conferència Episcopal.

Són els acords concordataris de 1979 l'única font de privilegis de l'Església catòlica? La resposta és no. El poder d'influència atorgat per part de l'Estat a l'Església al llarg de la història i particularment durant l'etapa franquista han possibilitat, per exemple, una influència desmesurada sobre l'ensenyament. Això s'ha traduït en el fet que Espanya és un dels països d'Europa amb la xarxa de centres concertats més àmplia, dels quals la majoria són catòlics. Dels 5.446 milions d'euros que l'Estat destina als concerts educatius, 3.912 milions van a parar a escoles concertades catòliques⁶.

D'altra banda, a partir d'unes lleis hipotecàries d'època franquista, l'Església Catòlica ha pogut realitzar les anomenades immatriculacions, és a dir, el registre d'immobles com si es tractés d'una administració pública. Tot i derogar-se el 2015, es calcula que només en el període de 1998 a 2015, es van immatricular uns 4.500 béns, i des dels anys quaranta podrien ser 10 vegades més⁷.

En definitiva si sumem l'exempció fiscal, l'impost de l'IRPF, el manteniment de patrimoni, el finançament del clergat i el professorat a centres públics, el concert d'escoles religioses, immatriculacions i d'altres, el resultat és d'uns 11.000 milions d'euros, segons càlculs aproximats d'Europa Laica⁸.

Arribats aquí, els acords concordataris de l'any 1979, així com d'altres privilegis de l'Església catòlica, ens haurien de fer reflexionar.

El període de la transició és ple de claroscurs. Per una banda, va ser una fita important poder sortir de la dictadura franquista a través d'un procés relativament pacífic, optant per una via directa i pragmàtica per assolir de mica en mica cotes de llibertat i democràcia, finalment recollides a la Constitució del 1978.

Per altra banda, és evident que la transició va comportar elements continuistes respecte l'antic règim. I un d'ells va ser els acords concordataris d'Espanya amb la Santa Seu. Recordem que van començar a negociar-se a l'etapa pre-democràtica i paral·lelament a la Constitució. Una Constitució potser ambigua en alguns punts, però on deixa clar que l'Estat és aconfessional i diu textualment que "cap confessió tindrà caràcter estatal". Això implica l'obligació de l'estat de ser neutral als assumptes

⁶ La laïcitat en Xifres, Informe Ferrer i Guàrdia 2017.

⁷ Cortés, Pau. Les Immatriculacions de l'Església Catòlica. *Fundació Ferrer i Guàrdia*

⁸ És molt complicat quantificar exactament el patrimoni de l'Església catòlica. Això es degut a la manca d'informació, i només podem parlar de dades aproximades.

religiosos i, en conseqüència, els acords estarien atemptant contra el principi d'igualtat respecte altres religions i creences.

Igualment, el pes que el Concordat ha donat a l'Església és desproporcionat i injustificat. Desproporcionat si atenem a les dades, on les opcions de consciència no religiosa van a l'alça, sobretot entre les generacions més joves⁹. Injustificat, considerant que l'Església es tracta d'una institució privada, però amb una alta capacitat d'influència en àmbits tan importants com l'educació.

Per tot això, des de la Fundació Ferrer i Guàrdia manifestem:

- Cal acabar amb els privilegis econòmics dels que gaudeix l'Església catòlica, ja sigui a través del finançament directe amb la casella de l'IRPF o a base d'exempcions fiscals.
- Volem una escola pública inclusiva i lliure de dogmes. Un sistema educatiu que respecti la llibertat de consciència i elimini tota forma d'adoctrinament del currículum escolar. Això passa per eliminar la religió de l'àmbit escolar.
- Volem un estat laic. El Concordat vulnera el principi d'igualtat i a la neutralitat de l'Estat en assumptes religiosos present a la Constitució. Només mantenint la seva independència l'Estat representa a tota la ciutadania.

La laïcitat en cap cas és antireligiosa: és el respecte i la garantia per a la igualtat entre tots els ciutadans i ciutadanes independentment de la religió, creença, pensament i opció de consciència.

El primer pas per acostar-nos a un Estat realment laic passa per la derogació immediata del Concordat de 1979 i acabar amb els privilegis de l'Església catòlica. Aturem el Concordat!

Barcelona, 3 de gener de 2019

Fundació Ferrer i Guàrdia

⁹ Laïcitat en xifres 2017. Informe Ferrer i Guàrdia 2017. Segons les darreres dades disponibles, el 54% dels i les joves de 18 a 25 anys declaren opcions de consciència no religiosa.